
Zápisné aneb Chytrá horákyně

Zápisné aneb Chytrá horákyně

LIDOVÉ NOVINY

Lidové noviny, 27.10.2010, rubrika: Názory, strana: 19, autor: MIROSLAV SVOBODA

s nadhledem o placeném školství

Protože již skončilo období sta dní „hájení“ vlády, veřejnost začíná kontrolovat postupné plnění jednotlivých bodů jejího programového prohlášení. Některé z nich mají dokonce přesně daný termín splnění - a mezi takové patří zavedení školného od akademického roku 2013/2014.

Tento týden však ministerstvo školství vystoupilo s něčím jiným - s okamžitým zavedením tzv. zápisného. Jde to dohromady se školným? Je to jeho náhrada? Hra se slovy? Co si o to máme myslet?

Každý, kdo umí dobře počítat, o termínu zavedení školného musel pochybovat - podzim 2013, to je půl roku před parlamentními volbami. To už je přece čas na lákání voličských hlasů, a nikoli na prosazování kroků, které nemají silnou podporu veřejnosti. Pokud by vláda se zavedením školného čekala opravdu až do té doby, stalo by se slibované odložené školné opravdu odloženým - jí samotnou.

Problém se zaváděním školného má i svůj ekonomický aspekt. Studenti mají sice platit až v budoucnu, ze svých nadprůměrných výdělků, naopak vysoké školy (aspoň podle programového prohlášení) dostanou své peníze ihned. Kde ale těch několik miliard korun vzít, v dobách, kdy musí stát šetřit? Vysoké školy nemohou čekat, že se jejich celkové příjmy zvednou. Ministerstvo školství jim pravděpodobně dá o tolik méně, o kolik více dostanou na školném. Nebo ještě hůře: veřejné vysoké školy budou rády, když po zavedení školného jejich celkové příjmy neklesnou. Ani v tomto směru proto vláda nemůže pro svou reformu očekávat velké nadšení.

Co má dělat současný ministr školství, který by ale přece měl vykazovat snahu a práci? Jedno řešení se zde nabízelo a domnívám se, že bylo jen otázkou času, kdy se k němu ministerstvo školství přihlásí. Jde o řešení ve stylu Chytré horákyně - tzv. zápisné.

Nejde o úplnou novinku, přišla s ním Univerzita Karlova minulý rok v rámci vlastního návrhu reformy českého vysokého školství. Zápisné by podle ní byl poplatek ve výši nepřesahující 5000 korun, který by platil každý student veřejné vysoké školy, a to na začátku každého ročníku. Připomíná vám to školné? Ne náhodou, přece jen však má zápisné několik důležitých odlišností, kvůli kterým je pro současnou vládu velice atraktivní:

Zprv je zápisné lze zavést okamžitě a bez nákladů. Stačí jen vpravit jeden nový odstavec do stávajícího vysokoškolského zákona. Veřejné vysoké školy prostě začnou vybírat o jeden poplatek navíc - nezapomeňme, že ani dnes není studium úplně zadarmo a někteří studenti v některých situacích musejí platit určité poplatky.

Nikdo tedy nemusí vymýšlet složitý administrativní aparát, vláda nemusí zřizovat nové úřady, stát se nemusí zaručovat za studentské půjčky. Vše mohou dělat přímo na vysokých školách stávající sekretářky a referentky, které mají již dnes vybírání poplatků v popisu práce.

Zadruhé oslabí se nářky veřejných vysokých škol, kterým se nyní krátí rozpočet a i v příštích několika letech se bude možná zmenšovat. Jestliže je skutečné školné v nedohlednu, ony samy by měly mít na zavedení zápisného zájem, aby oslabily propad svých příjmů. Navíc nápad zápisného vzešel od nich, konkrétně od naší nejstarší univerzity. Jak by proti němu mohly protestovat? Zatřetí zápisné vytvoří žádoucí motivace jak na straně studentů, tak na straně vysokých škol. To, že nepůjde o tak velkou sumu peněz, jak bylo plánováno u školného, vůbec nevádí.

Důležité je, že proces už bude nastartován. Studium už nebude pro studenty darem, nýbrž placenou službou, a začnou vyžadovat kvalitu. Uvažování studentů i škol se začne měnit.

A konečně začtvrté, zápisné „není“ školné. Lze je vydávat za přechodné opatření, které má krátkodobě oslabit výpadek příjmů pro veřejné vysoké školy. Anebo lze vymyslet desítky dalších důvodů, proč zápisné ještě není tou slibovanou reformou, a proč by tedy kritici školného měli zatím zůstat v klidu a zticha.

Paradoxní shodou okolností jsem jádro tohoto článku psal ještě v době, kdy ministerstvo školství o zápisném oficiálně nemluvalo. Chtěl jsem je doporučit jako elegantní řešení v situaci, kdy vláda sice školné zavést chce, musí však přitom „myslet politicky“.

Rozhodně to ale není mou jasnozřivostí, že se ministerstvo touto cestou opravdu vydalo a že události nabraly rychlejší spád, než jsem myslel. Čtyřletý volební cyklus totiž ministerstvu školství prostě jinou cestu než cestu Chytré horákyne nedovoluje.